

ANTAL LÁSZLÓ

A reformer értelmiség szellemi atyja

Jellegzetes imbolygó járásával, kacsázó lépteivel, hamiskás mosolyával mindig üde színfolt volt a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem folyosóin, tantermeiben. Fanyar humora, finoman csipkelődő stílusa, és a kíméletlenül alkalmazott öngúny azonnal kiemelte őt a hetvenes években meglehetősen szürke és tartalmatlan egyetemi oktatás napszámásai közül. Nekünk diákoknak Antal László - vagy ahogyan kezdetől fogva emlegettük, Antal Laci -, megismerkedésünk után azonnal követendő példaképpé vált. Tudása a valóságról, a nagybetűs gyakorlatról lenyűgöző volt, előadasmódja őszinte és meggyőző. Meg sem kísérelte a színes és gyorsan változó valóságot a merev és hideg ideológiához hozzáigazítani, politikailag akkor elfogadható sémákba belegyömöszölni. Független szellem, kifogyhatatlanul alkotó gondolkodó volt.

Ember volt. Szellemóriás és nagy egyéniség egy olyan korban, a brezsnyevi pangás időszakában, amikor semmi, de az égvilágon semmi remény nem volt arra, hogy a „létező szocializmust” valaha is felválthatja valami hatékonyabb, erkölcsösebb, élhetőbb világ. A hetvenes évek derekán már a csehszlovák eredetű „emberarcú” szocializmusba vetett hit szertefoszlott, de az olasz ihletésű „eurokommunizmus” illúziója is kezdett már elillanni. Magyarországon hideg szelek fújtak, amikor a hetvenes évek közepén a reformellenes erők sikeresen visszafordították a piaci erők játékának kezdetben nagyobb teret adó „új gazdasági mechanizmust”.

Antal László a negyven évvel ezelőtt útjára indított magyar gazdasági reformok egyik meghatározó szellemi atyja volt. Fiatal közgazdászként lelkesen kapcsolódott be a reform előkészítő munkálataiba. Az új gazdasági mechanizmust a rendszer lényegéből fakadóan csakis magas rangú pártpolitikusok nevei fémjelezhették, (csak ők tudták megvédeni azt a szovjet elvtársak előtt,) de a kiformált alakzat mégis elsősorban a fiatal „szakmunkások”, így többek között Antal László kézjegyét viselte magán.

Magyarországot azonban éppen az avatta a „gulyáskommunizmus” megdönthetetlen erődjévé, hogy az új gazdasági mechanizmus munkásai szívós utóvédharcot folytattak. Antal László olyan kiválóságok munkatársaivá szegődött, mint Faluvégi Lajos és Hetényi István. A hetvenes-nyolcvanas évek fordulójára elsősorban a Pénzügyminisztérium, de néha még az Országos Tervhivatal is a reformközgazdászok menedékévé, sőt, mi több, kedvező csillagállás esetén újabb reformtörekvések kiindulópontjává vált.

A nyolcvanas években Hágelmayer István vezetésével a Pénzügyminisztérium egyik szakmai háttérintézete, a Pénzügykutató Intézet az újból nekilendülő reformtörekvések motorjává vált. Antal László osztályvezetőként, majd igazgatóhelyettesként rendkívüli tekintélyre tett szert mind a minisztérium, mind a kutatóintézet munkatársai között. Hágelmayer és Antal fantasztikus emberismerettel válogatták ki azokat a fiatalokat, akiket szakmailag képesnek találtak a reformhagyomány ápolására, folytatására, megújítására.

Antal László pedagógusként is maradandót, példamutatót alkotott. Önzetlenül, sőt igazi önfeláldozással segített minden fiatalot, aki tőle tanácsot kért, tőle tanulni vágyott. Soha sem vált féltékennyé tanítványai teljesítményére, hanem tiszta örömmel ünnepelte

azt. Sem a kritikátlan egyetértést, sem a tanító csodálatát nem kívánta senkitől soha. Tudta, hogy ő meddig képes elmenni és biztatott mindenkit, hogy menjen tovább.

A nyolcvanas évek elején, amikor a külföldi hitelekkel táplált mesterséges jólét modellje kifulladt és a gorbacsovi olvadás eredményeképpen langyosabb szellők kezdtek fújdogálni keletről is, Antal tudta, hogy immár tovább lehet menni, és azonnal megtette a maga döntő lépéseit. Kapcsolatot keresett és talált a demokratikus ellenzékkel, elsősorban a Beszélő című, akkor illegális folyóirat köré tömörült maroknyi értelmiségi csoporttal. *Hídat épített a jövő emberei között.* Ez később hallatlan jelentőségű cselekedetnek bizonyult abból a szempontból is, hogy hazánkban a rendszerváltás békésen zajlott le. Akik Antal személyében csak a közgazdászt ismerik, azok nem tudják, hogy bízást ő volt az, aki a piacgazdaságba és a demokráciába való fájdalmas, de mégis boldog átmenet egyik legfontosabb politikai, sőt erkölcsi alapzatát megalkotta. *Neki is köszönhetjük a rendszerváltás pillanatában megnyilvánuló társadalmi, sőt majdnem nemzeti egységet.* Ez azután nagyon gyorsan széttört. Nem sokan tudják, ezért kimondom: Antal László a rendszerváltás hőse.

Közismert mondás, hogy a „forradalom felfalja gyermekeit”. Nos nálunk nem volt forradalom, így az szerencsére nem tudott felfalni senkit, nemhogy saját gyermekeit. Ennek ellenére elszomorító, hogy Antal László hallatlan szellemi és erkölcsi tőkéjére a fiatal demokrácia kormányai lényegében nem tartottak igényt. A rendszerváltás hőse jórészt mellőzötté vált.

Antal Lászlót azonban a méltatlan mellőzés nem törte meg. Emberi nagyságát mutatja, hogy felülemelkedett egyéni sérelmein és fáradhatatlanul, noha romló egészsége miatt hanyatló energiával dolgozott a szocializmust immár tapasztalatból nem ismerő fiatal korosztályok felkészítésért. Rengeteg előadást tartott szerte Magyarországon, továbbra is lenyűgözve hallgatóságát. Teljes életet élt.

Hiszem és remélem, hogy több százezren vagyunk olyanok, akik számára Antal László tevékenysége a mindennapi kultúra részévé vált. Nem kíván Ő szobrot az íróasztalon. Tudja, hogy benne él a szívünkben, lelkünkben, szavainkban, gondolatainkban.